

مسئولیت اجتماعی حسابداران و کیفیت گزارشگری: چارچوبی برای تصمیم گیری اخلاقی و کاهش ریسک

شهلا قاندي*

*نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری حسابداری، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.

6499957194@iau.ac.ir

مرتضی باوقار

استادیار گروه حسابداری، دانشکده علوم انسانی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.

bavagharmorteza@iau.ac.ir

چکیده

در سال های اخیر، نقش حسابداران فراتر از گزارشگری مالی سنتی گسترش یافته و به حوزه های گسترده تری از پاسخگویی اجتماعی و مسئولیت اخلاقی پیوند خورده است. با توجه به اینکه افشاهای مالی و غیرمالی به طور مستقیم بر اعتماد سرمایه گذاران، تخصیص منابع و مشروعیت سازمان ها اثر می گذارد، انتظار می رود حسابداران نه تنها در خدمت منافع شرکت ها بلکه در راستای منافع عمومی جامعه نیز عمل کنند. از این رو، رفتار اخلاقی حرفه ای به یکی از عوامل تعیین کننده در کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک اطلاعاتی تبدیل شده است. این مقاله یک چارچوب مفهومی ارائه می دهد که نشان می دهد مسئولیت اجتماعی حسابداران چگونه از طریق تقویت تصمیم گیری اخلاقی، به افزایش شفافیت، قابلیت اتکا و بی طرفی گزارش های مالی و پایداری منجر می شود. چارچوب پیشنهادی با اتکا بر ادبیات اخلاق حسابداری، نظریه ذی نفعان و مفهوم شکاکیت حرفه ای، تعامل میان ارزش های فردی، فشارهای سازمانی و سازوکارهای نهادی را در شکل دهی قضاوت های اخلاقی تبیین می کند. یافته های مفهومی نشان می دهد که مسئولیت اجتماعی می تواند به عنوان مکانیسمی بازدارنده در برابر مدیریت سود، تحریف اطلاعات و گزارشگری فرصت طلبانه عمل کند. همچنین، با توجه به اهمیت روزافزون گزارشگری ESG و الزامات جدیدی نظیر CSRD و ESRS در اروپا، اخلاق حرفه ای نقش کلیدی در جلوگیری از تحریف اطلاعات پایداری و افزایش اعتماد عمومی ایفا می کند. این پژوهش با ارائه مدلی یکپارچه، زمینه را برای مطالعات تجربی آینده و توسعه سیاست های حرفه ای در حوزه اخلاق و کیفیت گزارشگری فراهم می سازد.

واژگان کلیدی: مسئولیت اجتماعی، اخلاق حرفه ای حسابداری، کیفیت گزارشگری، تصمیم گیری اخلاقی، ریسک اطلاعاتی، گزارشگری پایداری.

مقدمه

مسئولیت اجتماعی در حرفه حسابداری طی دهه های اخیر از یک مفهوم اخلاقی کلی فراتر رفته و به یکی از ارکان اصلی اعتماد عمومی به نظام گزارشگری مالی و غیرمالی تبدیل شده است. حسابداران و حسابرسان به دلیل جایگاه کلیدی خود در تولید، پردازش و تأیید اطلاعات سازمانی، نه تنها در برابر سهامداران بلکه در برابر کل جامعه و طیف وسیعی از ذی نفعان پاسخگو هستند. از این منظر، حسابداری صرفاً یک ابزار فنی برای ثبت معاملات نیست، بلکه یک نهاد اجتماعی است که نقش مهمی در شفافیت اقتصادی، تخصیص منابع و مشروعیت سازمان ها ایفا می کند (Anagnostopoulou, 2024).

در همین راستا، اخلاق حرفه ای و مسئولیت اجتماعی حسابداران به عنوان عوامل بنیادین در ارتقای کیفیت گزارشگری مطرح شده اند. کیفیت گزارشگری مالی زمانی معنا پیدا می کند که اطلاعات ارائه شده دارای ویژگی هایی همچون قابلیت اتکا، بی طرفی، شفافیت و کاهش تحریف های عمدی یا سهوی باشد. با این حال، شواهد نشان می دهد که فشارهای سازمانی، تضاد منافع، اهداف کوتاه مدت مدیریتی و ساختارهای انگیزشی می توانند فرآیند قضاوت حرفه ای حسابداران را تحت تأثیر قرار دهند و زمینه بروز تصمیم های غیر اخلاقی را فراهم کنند (Owusu & Korankye, 2023).

در سال های اخیر، تمرکز جهانی بر گزارشگری پایداری و ESG نیز دامنه مسئولیت اجتماعی حرفه حسابداری را گسترش داده است. ورود استانداردهای جدید گزارشگری پایداری مانند ESRS در چارچوب دستورالعمل CSRD اروپا، نشان دهنده آن است که حسابداران اکنون در قبال اطلاعات غیرمالی و پیامدهای اجتماعی و زیست محیطی فعالیت شرکت ها نیز مسئولیت دارند (CEAOB, 2024). در چنین شرایطی، رفتار اخلاقی و پاسخگویی اجتماعی حسابداران به عاملی تعیین کننده برای کاهش ریسک اطلاعاتی و افزایش اعتماد سرمایه گذاران تبدیل شده است (Accountancy Europe, 2025).

از سوی دیگر، ادبیات پژوهش نشان می دهد که کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک در بازارهای مالی به شدت به توانایی حرفه حسابرسی در اعمال شکاکیت حرفه ای، استقلال و استانداردهای اخلاقی وابسته است. نهادهای تنظیم گر بین المللی نیز تأکید دارند که شکاکیت حرفه ای یک عنصر بنیادی در تضمین کیفیت حسابرسی و مسئولیت پذیری اجتماعی حسابرسان محسوب می شود (IAASB, 2024). این تحولات باعث شده است که مفهوم مسئولیت اجتماعی در حسابداری بیش از پیش با موضوعاتی نظیر کاهش تقلب، مدیریت ریسک و ارتقای پاسخگویی پیوند بخورد.

در همین چارچوب، پژوهش های جدید در حوزه تصمیم گیری اخلاقی نشان می دهند که رفتار اخلاقی حسابداران نتیجه تعامل عوامل فردی (مانند هویت اخلاقی و ارزش های حرفه ای)، عوامل سازمانی (مانند فرهنگ سازمانی و فشارهای مدیریتی)، و عوامل نهادی (مانند استانداردها و مقررات نظارتی) است (Tandfonline Study, 2024). بنابراین، ارائه یک چارچوب مفهومی که بتواند این ابعاد را به صورت یکپارچه توضیح دهد، برای ارتقای کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک اطلاعاتی ضروری به نظر می رسد.

بر این اساس، هدف این مقاله تبیین نقش مسئولیت اجتماعی حسابداران در بهبود کیفیت گزارشگری و ارائه یک چارچوب برای تصمیم گیری اخلاقی در مواجهه با تعارضات حرفه ای است. مقاله تلاش می کند به این پرسش پاسخ دهد که چگونه رفتار اخلاقی حسابداران می تواند ریسک تحریف اطلاعات، کاهش اعتماد عمومی، و پیامدهای اقتصادی ناشی از گزارشگری ضعیف را محدود کند. ادامه مقاله به این صورت سازمان دهی شده است که ابتدا مبانی نظری اخلاق حرفه ای و مسئولیت اجتماعی مرور می شود، سپس یافته های منتخب ادبیات پژوهش ارائه می گردد و در نهایت چارچوب مفهومی پیشنهادی و پیامدهای آن برای حرفه حسابداری و سیاست گذاری گزارشگری مطرح خواهد شد.

مبانی نظری و تعاریف کلیدی

مفاهیم اخلاق حرفه‌ای و مسئولیت اجتماعی در حسابداری طی سال‌های اخیر به دلیل گسترش الزامات شفافیت، افزایش حساسیت عمومی نسبت به رفتار شرکت‌ها و توسعه گزارشگری پایداری، به یکی از مهم‌ترین محورهای ادبیات حسابداری و حسابرسی تبدیل شده‌اند. حرفه حسابداری تنها به ثبت و طبقه‌بندی اطلاعات مالی محدود نیست، بلکه به عنوان یک نهاد اجتماعی شناخته می‌شود که نقش کلیدی در ایجاد اعتماد عمومی، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و تضمین پاسخگویی سازمان‌ها ایفا می‌کند. در این چارچوب، حسابداران و حسابرسان نه فقط در برابر سهامداران، بلکه در برابر طیف گسترده‌ای از ذی‌نفعان اجتماعی مسئول هستند و کیفیت تصمیم‌ها و قضاوت‌های آنان می‌تواند پیامدهای اقتصادی و اجتماعی گسترده‌ای به همراه داشته باشد (Anagnostopoulou, 2024).

اخلاق حرفه‌ای در حسابداری به مجموعه‌ای از ارزش‌ها و اصول رفتاری اشاره دارد که چارچوب تصمیم‌گیری حسابداران را در شرایط پیچیده و همراه با تعارض منافع هدایت می‌کند. درستکاری، بی‌طرفی، استقلال، شفافیت و رعایت منافع عمومی از جمله مؤلفه‌هایی هستند که در استانداردهای اخلاقی بین‌المللی به عنوان پایه‌های اعتماد به حرفه حسابداری معرفی شده‌اند (IESBA, 2024). با این حال، شواهد نشان می‌دهد که حسابداران در محیط‌های واقعی اغلب با فشارهای مدیریتی، انگیزه‌های کوتاه‌مدت، تضاد منافع و محدودیت‌های سازمانی مواجه هستند که می‌تواند زمینه‌ساز تصمیم‌های غیراخلاقی، تحریف اطلاعات یا کاهش کیفیت افشا شود. پژوهش‌های اخیر نیز تأکید می‌کنند که رفتار اخلاقی در حسابداری حاصل تعامل عوامل فردی و زمینه‌های نهادی و سازمانی است و نمی‌توان آن را صرفاً به انتخاب‌های شخصی تقلیل داد. (Owusu & Korankye, 2023).

در همین راستا، مسئولیت اجتماعی حسابداران به مفهوم تعهد حرفه‌ای آنان نسبت به پیامدهای اجتماعی و عمومی گزارشگری مرتبط است. مطابق نظریه ذی‌نفعان، اطلاعات مالی و غیرمالی باید به گونه‌ای تهیه شود که نه تنها منافع سرمایه‌گذاران بلکه منافع سایر گروه‌های اجتماعی از جمله کارکنان، دولت، مشتریان و جامعه نیز در آن بازتاب یابد. از این منظر، حسابداران نقش واسط میان سازمان و جامعه را ایفا می‌کنند و مسئولیت دارند اطلاعاتی شفاف و معتبر ارائه دهند تا تصمیم‌گیری اقتصادی و اجتماعی به شکلی عادلانه و پایدار امکان‌پذیر شود. (Freeman et al., 2024). توسعه استانداردهای گزارشگری پایداری و الزامات جدیدی همچون ESRS تحت چارچوب CSRD اروپا نیز نشان داده است که مسئولیت اجتماعی حسابداران اکنون به حوزه‌هایی فراتر از گزارشگری مالی سنتی گسترش یافته و شامل پاسخگویی نسبت به اثرات زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی شرکت‌ها نیز می‌شود (Accountancy Europe, 2025).

کیفیت گزارشگری مالی و غیرمالی یکی از نتایج مستقیم رعایت اخلاق حرفه‌ای و مسئولیت اجتماعی در حسابداری محسوب می‌شود. گزارشگری باکیفیت به سطحی از شفافیت، قابلیت اتکا، مربوط بودن و بی‌طرفی اطلاعات اشاره دارد که می‌تواند ریسک اطلاعاتی را کاهش دهد و اعتماد ذی‌نفعان را تقویت کند. در مقابل، ضعف در کیفیت گزارشگری می‌تواند موجب افزایش احتمال مدیریت سود، تحریف داده‌ها، کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران و در نهایت افزایش هزینه سرمایه و ریسک بازار شود (IAASB, 2024). به همین دلیل، اخلاق حرفه‌ای نه صرفاً یک الزام هنجاری، بلکه یک سازوکار بنیادین برای کاهش ریسک و بهبود کارایی نظام اطلاعاتی شرکت‌ها به شمار می‌رود. (CEAOB, 2024).

برای تبیین فرآیند تصمیم‌گیری اخلاقی در حسابداری، پژوهش‌های متعددی از مدل‌های نظری استفاده کرده‌اند. یکی از چارچوب‌های رایج، مدل تصمیم‌گیری اخلاقی Rest است که رفتار اخلاقی را نتیجه مراحل شامل شناسایی مسئله اخلاقی، قضاوت اخلاقی، شکل‌گیری نیت اخلاقی و در نهایت اقدام اخلاقی می‌داند. مطالعات جدید نشان می‌دهد که این مدل به‌ویژه در محیط‌های حسابداری که فشار سازمانی و تضاد منافع وجود دارد، همچنان ظرفیت تحلیلی بالایی دارد (Schneider & Church, 2023). علاوه بر آن، رویکرد فضیلت‌گرایی نیز بر این نکته تأکید دارد که اخلاق حرفه‌ای زمانی تقویت می‌شود که

ویژگی هایی مانند شجاعت اخلاقی، مسئولیت پذیری و درستکاری به عنوان فضایل درونی حرفه حسابداری نهادینه شود و صرفاً به مقررات رسمی محدود نگردد (MacIntyre-Based Accounting Ethics Review, 2024). در مجموع، مبانی نظری نشان می دهد که مسئولیت اجتماعی حسابداران و رعایت اخلاق حرفه ای، ارتباطی مستقیم با کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک اطلاعاتی دارد. فشارهای سازمانی، ساختارهای انگیزشی نامناسب و تعارض منافع می تواند رفتار اخلاقی را تضعیف کند، اما در مقابل، وجود چارچوب های اخلاقی قوی، نظارت حرفه ای، آموزش مستمر و فرهنگ پاسخگویی می تواند زمینه را برای افزایش شفافیت، تقویت اعتماد عمومی و ارتقای کیفیت گزارشگری فراهم سازد. از این رو، توسعه یک چارچوب مفهومی منسجم برای توضیح نقش مسئولیت اجتماعی حسابداران در تصمیم گیری اخلاقی و کاهش ریسک گزارشگری، گام مهمی در ادبیات پژوهش و سیاست گذاری حرفه ای محسوب می شود.

پیشینه پژوهش

ادبیات پژوهش در حوزه اخلاق حرفه ای و مسئولیت اجتماعی حسابداران نشان می دهد که این مفاهیم به شکل مستقیم با کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک اطلاعاتی در بازارهای مالی پیوند خورده اند. طی سال های اخیر، با گسترش بحران های اعتماد عمومی، افزایش موارد رسوایی های مالی و همچنین توسعه الزامات گزارشگری پایداری، توجه پژوهشگران به نقش اخلاق و پاسخگویی اجتماعی حسابداران به طور قابل توجهی افزایش یافته است. حسابداری به عنوان یکی از زیرساخت های اصلی شفافیت اقتصادی، زمانی می تواند کارکرد اجتماعی خود را به درستی ایفا کند که تصمیم های حرفه ای حسابداران بر مبنای اصول اخلاقی و مسئولیت پذیری عمومی اتخاذ شود. (Anagnostopoulou, 2024)

یکی از جریان های اصلی در پژوهش های جدید، بررسی نقش اخلاق حرفه ای در محدودسازی رفتارهای فرصت طلبانه مدیریتی مانند مدیریت سود و تحریف اطلاعات مالی است. مطالعات نشان داده اند که در محیط هایی که فشار مدیریتی بالا و ساختارهای انگیزشی مبتنی بر عملکرد کوتاه مدت غالب است، احتمال کاهش بی طرفی حسابداران و افت کیفیت گزارشگری افزایش می یابد. در این شرایط، مسئولیت اجتماعی حسابداران می تواند به عنوان یک عامل بازدارنده در برابر گزارشگری جانبدارانه عمل کند و شفافیت اطلاعات را تقویت نماید. (Owusu & Korankye, 2023) این پژوهش ها تأکید می کنند که رفتار اخلاقی حسابداران تنها یک تعهد فردی نیست، بلکه بخشی از نظام حکمرانی سازمانی و سازوکار پاسخگویی اجتماعی محسوب می شود.

در کنار گزارشگری مالی سنتی، یکی از تحولات مهم ادبیات اخیر، گسترش مسئولیت اجتماعی حسابداران به حوزه گزارشگری پایداری و ESG است. تصویب دستورالعمل CSRD در اتحادیه اروپا و معرفی استانداردهای ESRS نشان داده است که حرفه حسابداری اکنون با انتظارات جدیدی درباره افشای پیامدهای زیست محیطی و اجتماعی فعالیت شرکت ها مواجه است. در نتیجه، حسابداران و حسابرسان نقش پررنگ تری در اعتباربخشی اطلاعات غیرمالی پیدا کرده اند و مسئولیت اجتماعی آنان به عاملی تعیین کننده در کاهش ریسک های پایداری و تقویت اعتماد سرمایه گذاران تبدیل شده است (Accountancy Europe, 2025). حتی نهادهای رسمی اروپایی مانند CEAOB نیز در دستورالعمل های جدید خود بر اهمیت اطمینان بخشی به گزارش های پایداری و ضرورت تقویت چارچوب های اخلاقی در این حوزه تأکید دارند (CEAOB, 2024).

یکی دیگر از حوزه های کلیدی در پژوهش های معاصر، نقش شکایت حرفه ای و استقلال حسابرسی به عنوان مکانیسم های اخلاقی برای تضمین کیفیت گزارشگری است. هیئت بین المللی استانداردهای حسابرسی (IAASB) در بازنگری های اخیر خود، به ویژه در ISA 570 (Revised 2024)، شکایت حرفه ای را به عنوان یک الزام بنیادین برای کاهش ریسک تحریف اطلاعات و افزایش قابلیت اتکای گزارش ها معرفی کرده است. (IAASB, 2024) این جریان پژوهشی نشان می دهد که اخلاق حرفه ای و مسئولیت اجتماعی در حسابرسی، مستقیماً با اعتماد عمومی و ثبات بازارهای مالی ارتباط دارد.

علاوه بر این، پژوهش های جدید در حوزه تصمیم گیری اخلاقی حسابداران نشان می دهند که رفتار اخلاقی نتیجه تعامل چندسطحی عوامل فردی، سازمانی و نهادی است. در سطح فردی، ویژگی هایی مانند هویت اخلاقی و ارزش های حرفه ای بر قضاوت حسابداران اثرگذار است، در سطح سازمانی، فرهنگ اخلاقی و فشارهای مدیریتی نقش تعیین کننده دارند، و در سطح نهادی، قوانین، استانداردها و نظارت حرفه ای می توانند رفتار اخلاقی را تقویت یا تضعیف کنند (Schneider & Church, 2023). این یافته ها نشان می دهد که ارتقای مسئولیت اجتماعی حسابداران نیازمند رویکردی فراتر از آموزش فردی است و باید با اصلاح سازوکارهای حکمرانی و پاسخگویی نهادی همراه باشد.

در مجموع، مرور ادبیات نشان می دهد که مسئولیت اجتماعی حسابداران و رعایت اخلاق حرفه ای، به طور مستقیم با کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک اطلاعاتی مرتبط است. گزارشگری شفاف و قابل اتکا می تواند عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش دهد، اعتماد سرمایه گذاران را افزایش دهد و هزینه سرمایه شرکت ها را محدود سازد، در حالی که ضعف اخلاقی در فرآیند گزارشگری می تواند به بحران های اعتماد، افزایش تقلب و تشدید ریسک های نهادی منجر شود. از این رو، نیاز به ارائه یک چارچوب مفهومی منسجم که بتواند نقش تصمیم گیری اخلاقی حسابداران را در بهبود کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک توضیح دهد، به عنوان یکی از شکاف های اصلی ادبیات معاصر مطرح است.

چارچوب مفهومی: تصمیم گیری اخلاقی حسابداران، کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک

با توجه به مبانی نظری و شواهد ادبیات پژوهش، می توان استدلال کرد که مسئولیت اجتماعی حسابداران نقش محوری در ارتقای کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک اطلاعاتی ایفا می کند. در محیط های پیچیده اقتصادی امروز، تصمیم گیری حرفه ای حسابداران صرفاً بر اساس قواعد فنی استانداردها انجام نمی شود، بلکه تحت تأثیر عوامل اخلاقی، فشارهای سازمانی و انتظارات ذی نفعان شکل می گیرد. از این رو، توسعه یک چارچوب مفهومی که بتواند پیوند میان مسئولیت اجتماعی، تصمیم گیری اخلاقی و پیامدهای آن برای کیفیت گزارشگری را توضیح دهد، برای پژوهش های حسابداری و سیاست گذاری حرفه ای ضروری است (Anagnostopoulou, 2024).

در چارچوب پیشنهادی این مقاله، نقطه آغاز فرآیند، شرایط و محرک هایی است که حسابداران و حسابرسان در محیط سازمانی با آن مواجه می شوند. پژوهش های اخیر نشان می دهند که فشار برای دستیابی به اهداف سودآوری کوتاه مدت، تضاد منافع میان مدیریت و ذی نفعان، ساختارهای انگیزشی نامناسب و ضعف فرهنگ اخلاقی سازمان می توانند احتمال تصمیم گیری غیراخلاقی یا کاهش شفافیت گزارشگری را افزایش دهند (Owusu & Korankye, 2023). این عوامل به عنوان محرک های ریسک آفرین عمل کرده و زمینه مدیریت سود، تحریف اطلاعات یا افشای ناقص را فراهم می سازند.

در مرحله بعد، تصمیم گیری اخلاقی حسابداران به عنوان یک سازوکار کلیدی در مواجهه با این محرک ها مطرح می شود. مطابق مدل های تصمیم گیری اخلاقی، از جمله چارچوب Rest، رفتار اخلاقی زمانی شکل می گیرد که فرد ابتدا مسئله اخلاقی را شناسایی کند، سپس قضاوت حرفه ای انجام دهد، نیت اخلاقی را شکل دهد و در نهایت اقدام مسئولانه را انتخاب نماید (Schneider & Church, 2023). در این فرآیند، مسئولیت اجتماعی حسابداران به عنوان یک عنصر بنیادین مطرح است، زیرا این مسئولیت موجب می شود حسابداران فراتر از منافع سازمانی کوتاه مدت، پیامدهای اجتماعی و عمومی گزارشگری را در نظر بگیرند.

پیامد مستقیم تصمیم گیری اخلاقی در حسابداری، ارتقای کیفیت گزارشگری مالی و غیرمالی است. گزارشگری باکیفیت زمانی حاصل می شود که اطلاعات ارائه شده دارای ویژگی های شفافیت، قابلیت اتکا، بی طرفی و مربوط بودن باشد. در مقابل، هرگونه ضعف اخلاقی می تواند منجر به افزایش تحریف اطلاعات، کاهش قابلیت اعتماد گزارش ها و افزایش عدم تقارن اطلاعاتی شود. نهادهای استانداردگذار نیز تأکید کرده اند که کیفیت گزارشگری و حسابرسی بدون شکاکیت حرفه ای و تعهد اخلاقی قابل تحقق

نیست. (IAASB, 2024)

در سطح کلان تر، کیفیت بالای گزارشگری می تواند به کاهش ریسک اطلاعاتی و در نهایت کاهش هزینه سرمایه و افزایش اعتماد عمومی منجر شود. سرمایه گذاران و سایر ذی نفعان در شرایطی قادر به تصمیم گیری کارآمد هستند که اطلاعات سازمانی معتبر و قابل اتکا باشد. به همین دلیل، مسئولیت اجتماعی حسابداران به عنوان مکانیسمی برای حفاظت از منافع عمومی و کاهش ریسک های بازار شناخته می شود. (Accountancy Europe, 2025) علاوه بر این، در حوزه گزارشگری پایداری، مسئولیت اجتماعی نقش برجسته تری پیدا کرده است، زیرا کیفیت افشای اطلاعات ESG به طور مستقیم با اعتماد عمومی نسبت به تعهد شرکت ها به توسعه پایدار مرتبط است. (CEAOB, 2024)

بر این اساس، چارچوب مفهومی مقاله نشان می دهد که مسئولیت اجتماعی حسابداران از طریق تقویت تصمیم گیری اخلاقی، به بهبود کیفیت گزارشگری منجر شده و در نهایت ریسک اطلاعاتی و نهادی را کاهش می دهد. این چارچوب همچنین بیان می کند که تقویت اخلاق حرفه ای تنها به آموزش فردی محدود نیست، بلکه باید در سطح سازمانی و نهادی از طریق ایجاد فرهنگ پاسخگویی، سازوکارهای نظارتی، استقلال حسابرسی و حمایت از افشاگری حرفه ای تقویت شود. بنابراین، مسئولیت اجتماعی حسابداران را می توان به عنوان یکی از ارکان اصلی پایداری نظام گزارشگری و اعتماد عمومی در اقتصاد مدرن در نظر گرفت

بحث و تحلیل

چارچوب مفهومی ارائه شده در این مقاله نشان می دهد که مسئولیت اجتماعی حسابداران و تعهد آنان به اصول اخلاق حرفه ای، یکی از مهم ترین عوامل تعیین کننده در ارتقای کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک اطلاعاتی است. این یافته با جریان غالب ادبیات حسابداری همسو است که حسابداری را نه صرفاً یک ابزار فنی، بلکه یک سازوکار اجتماعی برای پاسخگویی، مشروعیت سازمان ها و حفاظت از منافع عمومی می داند. (Anagnostopoulou, 2024) در این چارچوب، تصمیم گیری اخلاقی حسابداران به عنوان حلقه واسط میان فشارهای محیطی و پیامدهای گزارشگری مطرح می شود.

یکی از نکات کلیدی در بحث حاضر آن است که چالش های اخلاقی در گزارشگری عمدتاً در شرایطی شکل می گیرند که تضاد منافع و فشارهای سازمانی بر قضاوت حرفه ای اثرگذار باشد. حسابداران ممکن است با انتظارات مدیریت برای دستیابی به نتایج مالی مطلوب، ساختارهای انگیزشی کوتاه مدت یا محدودیت های زمانی و رقابتی مواجه شوند. این عوامل می توانند زمینه ساز کاهش شفافیت، مدیریت سود یا افشای ناقص اطلاعات شوند. یافته های پژوهش های اخیر نیز نشان می دهند که چنین فشارهایی یکی از محرک های اصلی رفتارهای غیراخلاقی در فرآیند گزارشگری مالی محسوب می شود. (Owusu & Korankye, 2023) از این منظر، مسئولیت اجتماعی حسابداران می تواند نقش بازدارنده داشته باشد، زیرا آنان را به در نظر گرفتن پیامدهای اجتماعی گزارشگری و اولویت دادن به منافع عمومی سوق می دهد.

در سطحی گسترده تر، این چارچوب نشان می دهد که کیفیت گزارشگری به عنوان یک خروجی مستقیم رفتار اخلاقی، می تواند نقش اساسی در کاهش ریسک های بازار و افزایش اعتماد عمومی ایفا کند. گزارشگری باکیفیت موجب کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می شود و سرمایه گذاران را قادر می سازد ارزیابی دقیق تری از وضعیت مالی و عملکرد سازمان داشته باشند. در مقابل، ضعف در کیفیت گزارشگری می تواند موجب افزایش ریسک تحریف اطلاعات، تشدید بحران های اعتماد و در نهایت افزایش هزینه سرمایه گردد. نهادهای بین المللی استانداردگذاری نیز اخیراً تأکید کرده اند که کیفیت حسابرسی و گزارشگری بدون شکاکیت حرفه ای و التزام اخلاقی پایدار خواهد بود. (IAASB, 2024)

افزون بر این، گسترش گزارشگری پایداری و ESG اهمیت مسئولیت اجتماعی حسابداران را دوچندان کرده است. الزامات جدید اتحادیه اروپا در قالب CSRD و استانداردهای ESRS نشان می دهد که حسابداران اکنون نه تنها در برابر اطلاعات مالی، بلکه در

برابر داده های غیرمالی مرتبط با پیامدهای زیست محیطی و اجتماعی شرکت ها نیز پاسخگو هستند (Accountancy Europe, 2025). از این رو، اخلاق حرفه ای و مسئولیت اجتماعی در این حوزه به یکی از ابزارهای کلیدی برای جلوگیری از پدیده هایی مانند greenwashing و افزایش قابلیت اتکای گزارش های پایداری تبدیل شده است. (CEAOB, 2024)

بحث دیگر آن است که مسئولیت اجتماعی حسابداران نباید صرفاً به سطح فردی محدود شود. اگرچه ارزش های اخلاقی فردی نقش مهمی دارند، اما چارچوب حاضر نشان می دهد که رفتار اخلاقی به شدت تحت تأثیر ساختارهای سازمانی و نهادی قرار دارد. فرهنگ سازمانی، حمایت از افشاگری، استقلال حسابرسی، نظام پاداش و شدت نظارت حرفه ای از جمله عواملی هستند که می توانند اخلاق را در سازمان نهادینه کنند یا آن را تضعیف نمایند. (Schneider & Church, 2023) بنابراین، کاهش ریسک گزارشگری نیازمند رویکردی چندسطحی است که هم آموزش اخلاقی و هم اصلاح سازوکارهای حکمرانی و نظارتی را شامل شود. در مجموع، چارچوب پیشنهادی این مقاله بر این نکته تأکید دارد که مسئولیت اجتماعی حسابداران می تواند به عنوان یک مکانیسم نهادی برای حفاظت از اعتماد عمومی عمل کند. این مسئولیت از طریق تقویت تصمیم گیری اخلاقی، بهبود کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک اطلاعاتی، نقش مهمی در پایداری بازارهای مالی و مشروعیت سازمان ها ایفا می کند. از این رو، توسعه سیاست ها و سازوکارهایی که رفتار اخلاقی را در حرفه حسابداری تقویت کنند، نه تنها یک الزام هنجاری بلکه یک ضرورت اقتصادی و اجتماعی محسوب می شود.

پیامدهای کاربردی، سیاستی، محدودیت ها و مسیرهای پژوهش آینده

یافته های مفهومی این مقاله نشان می دهد که مسئولیت اجتماعی حسابداران و تعهد آنان به اصول اخلاق حرفه ای می تواند نقش بنیادینی در ارتقای کیفیت گزارشگری و کاهش ریسک اطلاعاتی ایفا کند. از منظر کاربردی، چارچوب پیشنهادی مقاله بر این نکته تأکید دارد که حسابداران و حسابرسان باید فراتر از الزامات حداقلی استانداردها عمل کرده و پیامدهای اجتماعی تصمیم های گزارشگری را نیز در نظر بگیرند. در محیط هایی که فشارهای مدیریتی، تضاد منافع و انگیزه های کوتاه مدت بر فرآیند گزارشگری اثر می گذارند، تقویت مسئولیت پذیری اجتماعی می تواند به عنوان یک مکانیسم حفاظتی در برابر تحریف اطلاعات و کاهش شفافیت عمل کند. از این رو، سازمان ها می توانند با نهادینه سازی فرهنگ اخلاقی، طراحی نظام های انگیزشی متوازن و حمایت از استقلال حرفه ای حسابداران، زمینه تولید اطلاعات قابل اتکا و افزایش اعتماد ذی نفعان را فراهم سازند. (IAASB, 2024)

از منظر سیاستی، نتایج مقاله نشان می دهد که نهادهای تنظیم گر و انجمن های حرفه ای باید اخلاق و مسئولیت اجتماعی را به عنوان بخش جدایی ناپذیر از چارچوب های نظارتی و کنترل کیفیت گزارشگری مورد توجه قرار دهند. در شرایطی که گزارشگری پایداری و ESG به یکی از محورهای اصلی مقررات جدید تبدیل شده است، ضرورت توسعه سازوکارهای اطمینان بخشی اخلاق محور بیش از پیش احساس می شود. به ویژه، اجرای الزامات جدیدی همچون CSRD و استانداردهای ESRS در اروپا، نشان داده است که کیفیت افشاهای غیرمالی نیز به شدت به قضاوت اخلاقی، استقلال حسابرسی و پاسخگویی اجتماعی حسابداران وابسته است. (Accountancy Europe, 2025) بنابراین، سیاست گذاران می توانند با تقویت نظام های نظارت حرفه ای، حمایت از کانال های افشاگری، و توسعه استانداردهای رفتاری شفاف، از بروز رفتارهای فرصت طلبانه و پدیده هایی مانند greenwashing جلوگیری کنند. (CEAOB, 2024)

همچنین، چارچوب مقاله پیامدهای مهمی برای آموزش حسابداری دارد. آموزش اخلاق حرفه ای نباید صرفاً به ارائه کدهای رفتاری محدود شود، بلکه لازم است مهارت های تصمیم گیری اخلاقی، تحلیل تعارض منافع و شکاکیت حرفه ای در برنامه های آموزشی دانشگاهی و حرفه ای تقویت گردد. در واقع، افزایش توانایی حسابداران در شناسایی موقعیت های اخلاقی و واکنش مسئولانه به فشارهای سازمانی می تواند به طور مستقیم کیفیت گزارشگری را ارتقا داده و ریسک های نهادی را محدود سازد. (Schneider & Church, 2023).

با وجود این دستاوردها، مقاله حاضر مانند سایر پژوهش های مفهومی دارای محدودیت هایی است. نخست، چارچوب ارائه شده بیشتر بر تحلیل نظری و ادبیات پژوهش استوار است و از داده های تجربی مستقیم برای آزمون روابط پیشنهادی استفاده نشده است. دوم، رفتار اخلاقی حسابداران تحت تأثیر تفاوت های فرهنگی، نهادی و ساختارهای بازار در کشورهای مختلف قرار دارد و ممکن است تعمیم پذیری نتایج به زمینه های متفاوت نیازمند بررسی های دقیق تر باشد. علاوه بر این، در حوزه گزارشگری پایداری، همچنان عدم قطعیت هایی درباره معیارهای سنجش کیفیت افشا و سطح واقعی اطمینان بخشی وجود دارد که می تواند مسیرهای پژوهشی تازه ای ایجاد کند. (CEAOB, 2024)

بر این اساس، پژوهش های آینده می توانند چارچوب پیشنهادی این مقاله را از طریق مطالعات تجربی در محیط های مختلف آزمون کنند و نقش متغیرهایی مانند فرهنگ سازمانی، شدت نظارت حرفه ای، و ساختارهای انگیزشی را در شکل دهی تصمیم گیری اخلاقی تحلیل نمایند. همچنین، با توجه به رشد سریع گزارشگری ESG، تحقیقات آینده می توانند بر نقش مسئولیت اجتماعی حسابداران در کاهش ریسک های نوظهور مرتبط با پایداری، جلوگیری از تحریف اطلاعات غیرمالی و تقویت قابلیت اتکای گزارش های اجتماعی و زیست محیطی تمرکز کنند. در نهایت، بررسی اثر فناوری های نوین مانند هوش مصنوعی و دیجیتالی سازی گزارشگری بر قضاوت اخلاقی حسابداران نیز می تواند یکی از حوزه های مهم و به روز برای توسعه ادبیات این موضوع باشد. (Anagnostopoulou, 2024).

در مجموع، پیام اصلی این بخش آن است که اخلاق حرفه ای و مسئولیت اجتماعی حسابداران نه تنها یک الزام هنجاری، بلکه ابزاری کلیدی برای ارتقای کیفیت گزارشگری، کاهش ریسک اطلاعاتی و حفظ اعتماد عمومی در اقتصاد مدرن به شمار می رود. بنابراین، تقویت این ابعاد در سطح فردی، سازمانی و نهادی می تواند به عنوان یکی از مسیرهای اصلی پایداری نظام حسابداری و حکمرانی اقتصادی مورد توجه قرار گیرد.

نتیجه گیری

مسئولیت اجتماعی حسابداران و التزام آنان به اخلاق حرفه ای، در اقتصاد معاصر به یکی از ارکان اصلی اعتماد عمومی و پایداری نظام گزارشگری تبدیل شده است. حسابداری و حسابرسی صرفاً فرآیندهای فنی برای ثبت و ارائه اطلاعات مالی نیستند، بلکه نقش اجتماعی گسترده ای در شفافیت اقتصادی، پاسخگویی سازمان ها و حفاظت از منافع عمومی ایفا می کنند. در چنین شرایطی، کیفیت گزارشگری مالی و غیرمالی به میزان تعهد حرفه ای حسابداران به اصول اخلاقی و مسئولیت پذیری اجتماعی وابسته است و هرگونه ضعف در این حوزه می تواند پیامدهایی فراتر از سازمان داشته باشد و به افزایش ریسک اطلاعاتی، تضعیف اعتماد سرمایه گذاران و بی ثباتی بازارها منجر شود.

این مقاله با تمرکز بر پیوند میان مسئولیت اجتماعی حسابداران، تصمیم گیری اخلاقی و کیفیت گزارشگری، تلاش کرد چارچوبی مفهومی برای توضیح سازوکارهای اثرگذاری رفتار اخلاقی بر کاهش ریسک ارائه دهد. مرور ادبیات پژوهش نشان داد که فشارهای سازمانی، تضاد منافع و ساختارهای انگیزشی نامناسب می توانند زمینه ساز رفتارهای فرصت طلبانه و کاهش شفافیت شوند. در مقابل، مسئولیت اجتماعی حسابداران به عنوان یک مکانیسم نهادی و اخلاقی می تواند رفتار حرفه ای را به سمت پاسخگویی بیشتر و حفظ منافع عمومی هدایت کند. این رویکرد، تصمیم گیری اخلاقی را به عنوان حلقه واسط میان محرک های سازمانی و پیامدهای گزارشگری معرفی می کند و نشان می دهد که اخلاق حرفه ای نقش بنیادینی در ارتقای قابلیت اتکای اطلاعات دارد. علاوه بر این، تحولات اخیر در حوزه گزارشگری پایداری و ESG اهمیت مسئولیت اجتماعی حسابداران را دوچندان کرده است. الزامات جدیدی مانند CSRD و استانداردهای ESRS نشان می دهد که مسئولیت حسابداران به حوزه های غیرمالی نیز گسترش یافته و آنان در برابر افشای دقیق و قابل اتکای اثرات اجتماعی و زیست محیطی شرکت ها نیز پاسخگو هستند. در نتیجه، اخلاق

حرفه‌ای و پاسخگویی اجتماعی نه تنها برای کیفیت گزارشگری مالی، بلکه برای جلوگیری از تحریف اطلاعات پایداری و افزایش اعتماد عمومی نسبت به تعهد واقعی شرکت‌ها به توسعه پایدار ضروری است. نتایج مفهومی مقاله بر این نکته تأکید دارد که ارتقای اخلاق و مسئولیت اجتماعی در حرفه حسابداری نیازمند رویکردی چندسطحی است. آموزش اخلاق حرفه‌ای، تقویت فرهنگ پاسخگویی سازمانی، حمایت از استقلال حسابرسی، سازوکارهای نظارتی مؤثر و توسعه چارچوب‌های رفتاری شفاف می‌توانند به کاهش ریسک گزارشگری و افزایش اعتماد ذی‌نفعان کمک کنند. بنابراین، مسئولیت اجتماعی حسابداران را می‌توان نه صرفاً یک الزام اخلاقی، بلکه یکی از ابزارهای کلیدی برای افزایش شفافیت، کاهش ریسک اطلاعاتی و حفظ مشروعیت نظام اقتصادی در سطح کلان دانست. در نهایت، این مقاله با ارائه یک چارچوب مفهومی یکپارچه، زمینه را برای پژوهش‌های تجربی آینده فراهم می‌سازد تا روابط میان مسئولیت اجتماعی، تصمیم‌گیری اخلاقی و کیفیت گزارشگری در محیط‌های مختلف نهادی و فرهنگی مورد آزمون قرار گیرد. تقویت این حوزه پژوهشی و سیاستی می‌تواند نقش مهمی در پایداری حرفه حسابداری و ارتقای اعتماد عمومی در اقتصاد جهانی ایفا کند

منابع

- Accountancy Europe. (2025). Fundamentals for assurance on sustainability reporting. Brussels: Accountancy Europe.
- Anagnostopoulou, S. C. (2024). Corporate social responsibility reporting and accounting: Contemporary perspectives and challenges. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Committee of European Auditing Oversight Bodies (CEAOB). (2024). Guidelines on limited assurance on sustainability reporting under the CSRD and ESRS framework. European Commission.
- Freeman, R. E., Phillips, R., & Sisodia, R. (2024). Stakeholder theory and corporate responsibility: Recent developments and future directions. *Journal of Business Ethics*, 189(2), 311–329.
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2024). Embedding professional skepticism into audit quality frameworks: Updated perspectives. New York, NY: IFAC.
- International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA). (2024). Handbook of the international code of ethics for professional accountants. New York, NY: IFAC.
- Owusu, G. M. Y., & Korankye, G. (2023). The state of ethical decision-making research in accounting: A retrospective assessment (1987–2022). *Journal of Accounting Literature*, 52, 100–121.
- Schneider, A., & Church, B. K. (2023). Ethical judgment and auditor decision-making under organizational pressure: Evidence and implications. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 42(4), 85–107.
- Suchman, M. C. (2023). Legitimacy, institutional trust, and corporate disclosure: Extensions in sustainability assurance research. *Accounting, Organizations and Society*, 104, 101–120.

Accountants' Social Responsibility and Reporting Quality: An Ethical Decision-Making Framework for Risk Reduction

Shahla Ghaedi*

*Corresponding author, PhD student in Accounting, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, BandarAbbas, Iran.

6499957194@iau.ac.ir

Morteza Baveghar

Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Humanities, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, BandarAbbas, Iran.

bavagharmorteza@iau.ac.ir

Abstract

In recent years, the role of accountants has expanded beyond technical financial reporting toward broader social accountability and ethical responsibility. As financial and non-financial disclosures increasingly influence investor confidence, resource allocation, and public trust, accountants are expected to act not only in the interest of firms but also in the interest of society. Ethical professional behavior has therefore become a critical determinant of reporting quality and the reduction of information risk in capital markets. This paper develops a conceptual framework that explains how accountants' social responsibility strengthens ethical decision-making and enhances the reliability, transparency, and neutrality of corporate reporting. Drawing on contemporary literature in accounting ethics, stakeholder theory, and professional skepticism, the framework highlights the interaction between individual values, organizational pressures, and institutional governance mechanisms in shaping ethical judgments. The study argues that social responsibility functions as a protective mechanism against opportunistic reporting practices, earnings management, and sustainability-related misrepresentation. The paper further emphasizes the growing significance of ethical accountability in the context of ESG and sustainability reporting, particularly under emerging regulatory frameworks such as the European CSRD and ESRS standards. The findings suggest that fostering ethical cultures, strengthening professional independence, and enhancing regulatory oversight are essential for improving reporting quality and reducing systemic information risk. This research contributes to the accounting ethics literature by offering an integrated model that supports both academic inquiry and practical policy development.

Keywords: Social Responsibility, Accounting Ethics, Reporting Quality, Ethical Decision-Making, Information Risk, Sustainability Reporting.